

Skovkirkegården i Silkeborg

Af Jens Deigaard Jensen

Kirkegårdsleder, Silkeborg Kirkegårde

Nye kirkegårdsarealer i etablerede skovområder er der stor interesse for i disse år – måske med inspiration fra Tyskland, hvor skovkirkegårde ikke er noget særsyn, se f.eks. *Wikipedia*. Også danske kirkegårde forsøger at inddrage skoven på de eksisterende kirkegårde. Jeg har i en artikel, "Skovkirkegårde", Kirkegårdskultur 2012-13, beskrevet, at mange kirkegårde har større eller mindre "skovafdelinger" med have/parkpræg – mens kirkegårde i etableret skovareal med naturpræg er et fåtal.

Ud over Silkeborg Kirkegård har Farum, Herfølge og Odense Kirkegårde inden for de seneste par år åbnet for urnenedsættelser i etablerede skovområder, dog uden gravminde på selve gravstedet. Høsterkøb (fra 1933) og Juelsminde (fra 1995) er eksempler på skovkirkegårde i etableret skov, hvor det også er muligt at opstille gravsten.

Silkeborg Kirkegård ejer ca. 4 ha fredskov med beliggenhed umiddelbart ved det øvrige kirkegårdsareal. I udviklingsplanen fra 2008 indgik skoven som en mulighed for urnebegravelser.

I de følgende år arbejdede kirkegårdsbestyrelsen videre på planerne sammen med *Wad Landskabsarkitekter*. I maj 2014 blev den nye skovkirkegård indviet af provst Elof Westergaard, og på selve indvielsesdagen blev de første 3 urner begravet.

I det følgende beskriver jeg skovkirkegården i Silkeborg nærmere.

Naturpræg

Det er vigtigt, at Silkeborg Kirkegårds skovafdeling fasthol-

der naturpræget. Det er en erfaring, jeg har efter samtaler med et bredt udsnit af de mere end 100 familier, som indtil nu har ladet en urne begrave i skoven (fig. 1).

Før myndighedsbehandlingen af ansøgningen om at benytte skoven til urnebegravelser var det et ønske, at det skulle være muligt at sætte gravminder på gravstederne i skoven. Imidlertid blev det gjort klart, at det ville vanskeliggøre sagens gang, fordi publikum i en offentligt ejet fredskov skal have uhindret adgang . . . underforstået, at gravsten dæmper folks lyst til at gå frit rundt i skoven.

Bestyrelsen valgte derfor at undlade dette i ansøgningen om brug af skoven til urnebegravelser – med den bagtanke, at det var vigtigst at komme i gang – og dernæst ansøge om muligheden for gravsteder markeret med gravsten.

Efterfølgende er det blevet klart, at muligheden for at opstille gravsten, om end de er aldrig så naturlige og lidt tilhuggede, på sigt ville udfordre skovafdelingens vigtigste aktiv: naturpræget.

Fig. 1. Skovkirkegården i Silkeborg – skov eller kirkegård? Den er begge dele, selv om det ikke er åbenlyst ved første syn.

Foto: Jens Dejgaard Jensen.

Fig. 2. Hvor skovkirkegår-
dens stier møder offentlig
vej, skal man passere den
markante låge, tegnet af
Wad Landskabsarkitekter.
Foto: Jens Dejgaard Jensen.

At det er naturen, der er det store aktiv, fremgår af mange udsagn, bl.a. af interviewet med Rita Skov i *TV2 Østjylland* januar 2015. Det samme hører jeg ofte af besøgende på kirkegården. Muligvis spiller silkeborgensernes glæde og stolthed over skovene og søerne omkring byen også en rolle for valget af gravsted i skoven.

Skovkirkegården i Silkeborg

Skovarealet er nærmest trekantet, mod syd møder den kirkegården, mod vest den stærkt befærdede Søndre Ringvej – heldigvis afgrænset af en skrænt på nogle meters højde ned mod vejen, og mod nordøst en blind vej/cykelsti. Her er der etableret en lav jordvold. En gennemgående sti er anlagt i skoven, og hvor den møder offentlig sti/vej, er der opsat låger (fig. 2).

Fig. 3. På skovkirkegårds mindeplads kan pårørende lægge pynt og buketter. Navnemønterne er en tilvalgs mulighed, som vælges af knap halvdelen.
Foto: Jens Dejgaard Jensen.

Hvor arealet er egnet til urnenedsættelser, er der et netværk med felter á 1,5 x 1,5 m. Ved hjælp af målepunkter i terrænet kan de enkelte felter, som er nummererede, udmåles. I hvert felt nedsættes 2 urner – træer og disse rødder er en udfordring, derfor anvendes ca. 1 m² pr. urne. Afgrænsede områder er udvalgt til salg af gravsteder.

Pårørende vælger selv, hvor de ønsker et gravsted. De må være med til urnenedsættelse, og gravstederne kan fornyes efter fredningsperiodens udløb. I skoven er ingen pynt tilladt – det må lægges på blomsterplads ved skovens indgang, hvor det også er muligt at få navnemønt opsat (fig. 3).

Kirkegårdsbestyrelsen fandt det vigtigt og rigtigt, at når vi begraver en af vore døde, bør der være mulighed for en eller anden form for minde. Løsningen blev en mindeplads med

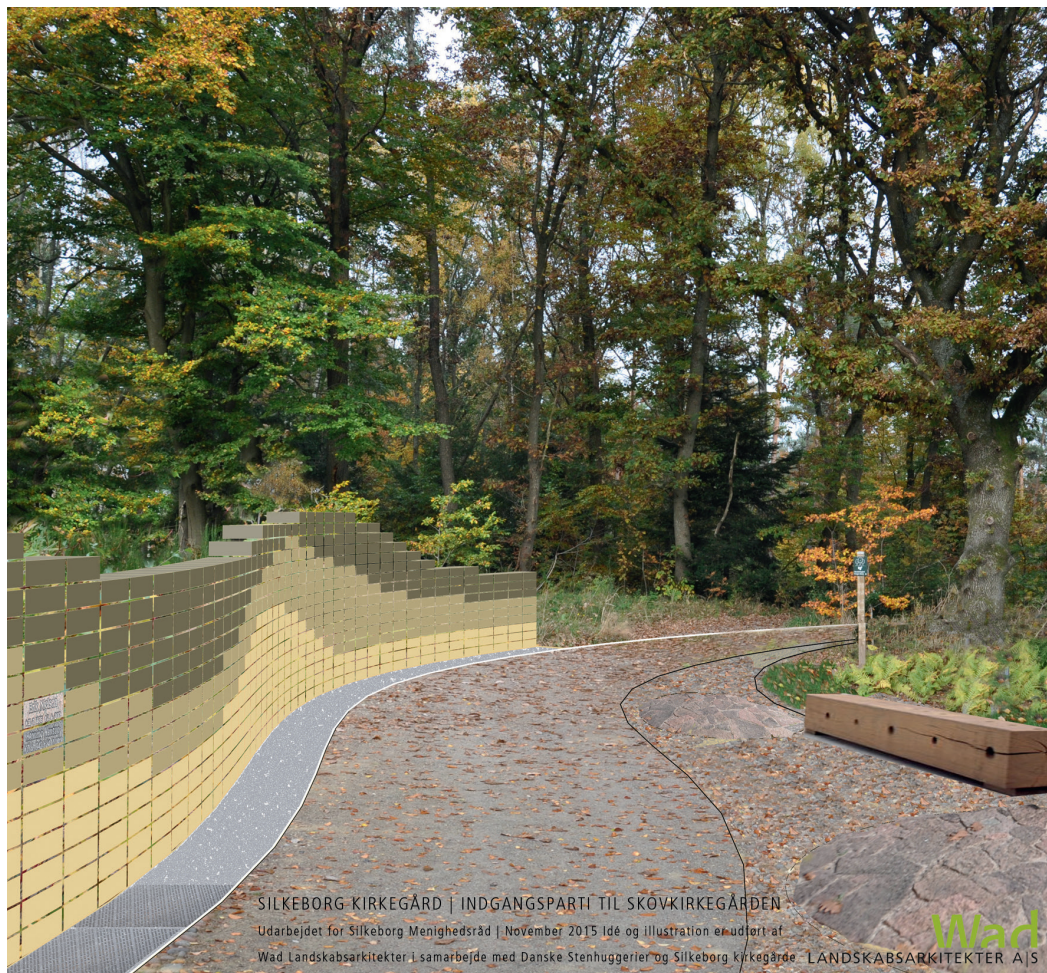

Fig. 4. Skitse til "minde-mur" ved indgangen til skovkirkegården. På de enkelte sten kan der sættes navnemønter, eller et navn kan indhugges. Idé og illustration er udført af Wad Landskabsarkitekter i samarbejde med Danske Stenhuggerier og Silkeborg kirkegårde.

mulighed for at sætte navnemønter på en granitsten sammensteds. Ca. halvdelen af familierne med gravsted i skoven vælger denne mulighed.

Pladsen til navnemønter er blevet mere populær end forventet. Derfor arbejder vi i skrivende stund på at opstille en "mindemur" med mulighed for at få sat navne på sten i muren. Idéoplægget er udarbejdet af *Wad Landskabsarkitekter* (fig. 4).

En obligatorisk vedligeholdelsesaftale er knyttet til gravstederne.

Plejeindsats

I princippet er plejen meget begrænset, for naturpræget er vigtigt. Men især i begravelsesområderne og langs stierne er det vigtigt at holde øje med, om træerne er sikre – f.eks.

Gravstedsvalg før og efter skovkirkegårds indvielse i %	1.1. - 31.12.2013	23.5. 2014 - 15.8.2016
Eksisterende gravsted, alle typer	29,8	31,7
Skovkirkegård	0	21,8
Fællesplæne, anonym	34,7	19,4
Plænegravsted, flere varianter	26,5	16,7
Traditionelt gravsted	8,0	8,3
Kolumbarium	1,0	2,1
I alt	100 %	100 %
Antal kister	20	59
Antal urner	181	468

skal delvis afbrækkede grene efter en storm fjernes, hvis de kan falde ned, hvor der er færdsel. De samme steder kan der være vækst, som er uønsket – brombær f.eks. Endvidere lægger vi vægt på, at det er muligt at færdes i begravelsesområderne – det betyder, der skal være en balance mellem store træer, træer der er godt på vej og ny vækst.

Indflydelse på gravstedsvalg

Når en ny gravstedstype introduceres, vil det påvirke valget af andre gravstedstyper. I fig. 5 er valget af gravstedstyper før og efter skovens introduktion vist. Hovedkonklusionen er, at anonym fællesplæne afgiver flest til fordel for skoven. Plænegravsteder med plade og plænegravstederne med opretstående sten i et bed (kombinationsgravsteder) har også tabt terræn. Men de traditionelle gravsteder holder stand – ca. 8% af de, som skal bruge et nyt gravsted, vælger et traditionelt gravsted både før og efter skovens indvielse.

Skovkirkegården har også tiltrukket brugere, som ikke hører til kirkegårds normale opland – det er dog kun ganske få procent af de begravede.

Litteratur:

Jensen, Jens Dejgaard, *Skovkirkegårde*, Kirkegårdskultur 2012-13, 28-33.

Hjemmesider:

<https://de.wikipedia.org/wiki/Waldfriedhof>

<http://www.tv2oj.dk/Nyheder/23-01-2015/1930/skovkirkegard-er-populaer>

Fig. 5. Skovens betydning for gravstedsvalget er markant. Tilgangen til fællesplæne er næsten halveret, og en tredjedel af de, der tidligere valgte en eller anden form for plænegravsted med mindsten, vælger skoven. Valget af traditionelle gravsteder er uberørt af skoven.